

Nicolae-Horia Țiț

Facultatea de Drept,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

DREPT PROCESUAL CIVIL

**Partea generală.
Judecata în primă instanță**

Curs universitar

Editura
Hamangiu
2024

CAPITOLUL X. TERMENELE DE PROCEDURĂ

Secțiunea 1. Reguli generale aplicabile termenelor procedurale.

Clasificarea termenelor

Secțiunea a 2-a. Calculul termenelor

(momentul de la care încep să curgă, modalitatea de calcul)

Secțiunea a 3-a. Incidente cu privire la curgerea

termenelor procedurale. Repunerea în termen

Secțiunea a 4-a. Sancțiunea nerespectării termenelor procedurale

Secțiunea 1. Reguli generale aplicabile termenelor procedurale. Clasificarea termenelor

Potrivit art. 180 alin. (1) C. proc. civ., termenele procedurale sunt stabilite de lege ori de instanță și reprezintă intervalul de timp în care poate fi îndeplinit un act de procedură sau în care este interzis să se îndeplinească un act de procedură. Din această definiție rezultă două clasificări importante ale termenelor procedurale; la acestea se adaugă și alte clasificări, în funcție de anumite criterii care rezultă din reglementarea acestora.

Astfel, în funcție de criteriul stabilirii termenului de procedură, distingem între **termenele legale** și **termenele judecătorești**. În majoritatea situațiilor, termenele în care trebuie efectuate actele de procedură ori cele în interiorul cărora este interzisă efectuarea unor acte de procedură sunt stabilite de lege; spre exemplu, potrivit art. 201 alin. (1) teza finală C. proc. civ., întâmpinarea trebuie depusă de pârât în termen de 25 de zile de la momentul comunicării cererii de chemare în judecată; potrivit art. 204 alin. (1) teza finală C. proc. civ., întâmpinarea la cererea modificatoare trebuie depusă cu cel puțin 10 zile înaintea termenului de judecată acordat în cauză ca urmare a modificării cererii de chemare în judecată de către reclamant; potrivit art. 444 alin. (1) C. proc. civ., completarea hotărârii poate fi cerută, în cazul hotărârilor nedefinitive, în același termen în care se poate declara, după caz, apel sau recurs, în cazul hotărârilor date în căile extraordinare de atac sau în fond după casarea cu reținere, în termen de 15 zile de la pronunțare, iar în cazul hotărârilor definitive pronunțate în apel sau în recurs, în termen de 15 zile de la comunicare; potrivit art. 468 alin. (1) C. proc. civ., termenul de apel este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel; potrivit art. 485 alin. (1) C. proc. civ., termenul de recurs este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel etc.

În anumite situații, legea prevede că judecătorul este cel care stabilește termenul în care trebuie îndeplinit un anumit act de procedură. Potrivit art. 180 alin. (3) C. proc. civ., în cazurile în care legea nu stabilește ea însăși termenele pentru îndeplinirea unor acte de procedură, fixarea lor se face de instanță,

ținându-se seama de urgența procesului. Spre exemplu, potrivit art. 65 alin. (3) C. proc. civ., în cazul încuviințării în principiu a cererii de intervenție principală, instanța va stabili un termen în care părțile originare (care au calitatea de pârâte în cererea de intervenție) trebuie să depună întâmpinare; potrivit art. 74 alin. (3) C. proc. civ., în cazul admiterii în principiu a cererii de chemare în garanție, instanța stabilește un termen pentru ca cel chemat în garanție (care are calitatea de pârât față de partea care l-a chemat în garanție) să formuleze întâmpinare și, eventual, o nouă cerere de chemare în garanție; potrivit art. 79 alin. (1) teza a doua C. proc. civ., în cazul introducerii forțate în cauză, din oficiu, a unei terțe persoane, instanța va stabili un termen în care terțul să arate excepțiile, dovezile și celelalte mijloace de apărare de care înțelege să se folosească, termen care nu poate fi mai lung decât termenul de judecată acordat în cauză; potrivit art. 209 alin. (6) C. proc. civ., atunci când reclamantul își modifică cererea de chemare în judecată, cererea reconvențională se va depune cel mai târziu până la termenul ce se va încuviința pârâtului în acest scop; potrivit art. 331 alin. (2) C. proc. civ., în cazul în care numirea expertului are loc în modalitatea prevăzută de acest text de lege, judecătorul stabilește, în funcție de poziția părților și a expertului, termenul de depunere a raportului de expertiză și termenul de plată a costurilor necesare efectuării expertizei; potrivit art. 371 alin. (1) C. proc. civ., instanța va stabili un termen de până la 6 luni, ținând seama de volumul și complexitatea probelor, pentru administrarea acestora de către avocați.

În anumite cazuri, legea permite judecătorului să modifice un termen legal; în această situație, putem vorbi despre termene legale modificate judecătorește, pentru că legea stabilește reperatele în funcție de care judecătorul poate face această modificare. Spre exemplu, potrivit 159 teza a doua C. proc. civ., termenul de 5 zile de înmânare a citației poate fi scurtat, în cazuri urgente sau atunci când legea prevede în mod expres; potrivit art. 201 alin. (5) C. proc. civ., instanța poate scurta, în procesele urgente, termenele de depunere a întâmpinării, de depunere a răspunsului la întâmpinare, respectiv de fixare a primului termen de judecată; potrivit art. 336 alin. (1) teza a doua C. proc. civ., instanța poate micșora, în cazuri urgente, termenul de depunere a raportului de expertiză care, potrivit legii, este de 10 zile înainte de termenul fixat pentru judecată.

În situații excepționale, legea prevede și posibilitatea ca părțile să stabilească, prin acordul lor de voințe, un termen pentru efectuarea actelor de procedură. Spre exemplu, potrivit art. 372 C. proc. civ., în termen de 5 zile de la încuviințarea administrării probelor prin avocați, aceștia vor prezenta instanței programul de administrare a acestora, în care se va arăta locul și data administrării fiecărei probe; acest program se încuviințează de instanță, în camera de consiliu, și este obligatoriu pentru părți și avocații lor. În acest caz, cu încuviințarea instanței, părțile stabilesc data la care va fi administrată proba, dată care poate fi modificată, cu acordul tuturor părților [art. 372 alin. (4) C. proc. civ.].

O altă clasificare a termenelor procedurale vizează modalitatea în care acestea condiționează efectuarea actelor de procedură.

Astfel, în cazul **termenelor imperative (peremptorii)**, actul de procedură trebuie îndeplinit în interiorul termenului, înainte de expirarea acestuia. Sunt astfel de termene cele privind depunerea întâmpinării, pentru exercitarea căilor de atac, pentru formularea contestației la executare (a se vedea art. 715 C. proc. civ.) etc. În majoritatea situațiilor, nerespectarea unui termen imperativ (peremptoriu) atrage decăderea părții din dreptul de a mai exercita anumite drepturi procesuale [spre exemplu, nedepunerea în termen a întâmpinării atrage, potrivit art. 208 alin. (2) C. proc. civ., decăderea pârâtului din dreptul de a cere probe și din dreptul de invoca excepții, în afara celor de ordine publică] și nulitatea actului de procedură efectuat peste termen [art. 185 alin. (1) C. proc. civ.]. Din acest motiv, termenele imperative mai sunt numite și termene de decădere, iar nerespectarea lor este invocată prin intermediul excepției tardivității^[1].

În cazul **termenelor prohibitive (dilatatorii)**, actul de procedură, pentru a fi valabil, trebuie îndeplinit în afara termenului sau, altfel spus, dacă actul este îndeplinit în interiorul termenului, acesta poate fi anulat la cererea celui interesat [art. 185 alin. (2) C. proc. civ.]. Spre exemplu, art. 159 C. proc. civ. stabilește că citația trebuie înmănată cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată; prin urmare, dacă citația este înmănată în interiorul termenului de 5 zile, partea va putea invoca nelegala citare, în condițiile art. 160 C. proc. civ.

^[1] Termenele imperative, peremptorii sau de decădere de drept procesual nu trebuie confundate cu termenele de decădere de drept material [art. 2545-2550 C. civ.]. Acestea din urmă [spre exemplu, termenele prevăzute de art. 909 alin. (2) și (3) C. civ., referitoare la exercitarea acțiunii în rectificarea a cărții funciare] atrag, în cazul nerespectării, pierderea dreptului subiectiv neexercitat înăuntrul termenului [art. 2545 alin. (2) C. civ.]. Ca regulă, termenele de decădere de drept substanțial nu sunt supuse suspendării și întreruperii [art. 2548 alin. (1) C. civ.], însă, atunci când realizarea dreptului presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, termenul este întrerupt pe data introducerii cererii de chemare în judecată sau de arbitrarie ori de la momentul punerii în întârziere, aplicându-se în mod corespunzător, dispozițiile referitoare la întreruperea prescripției dreptului material la acțiune [art. 2548 alin. (3) C. civ.].

Distincția prezintă relevanță sub aspectul determinării aplicabilității art. 2539 alin. (2) C. civ. (posibilitatea formulării unei noi cereri introductive de instanță, în termen de 6 luni de la momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care cererea anterioară a fost anulată, respinsă, s-a perimat ori s-a renunțat la judecata ei) termenelor de decădere. Cu privire la această chestiune, reținem că dispozițiile art. 2548 alin. (3) și art. 2539 alin. (2) C. civ. sunt aplicabile numai termenelor de decădere de drept material, nu și celor de drept procesual (cum ar fi cele aplicabile în cazul formulării unei contestații la executare – art. 715 C. proc. civ.; plângeri contravenționale ori plângeri împotriva încheierilor de carte funciară) (a se vedea, în acest sens, opinia Institutului Național al Magistraturii prezentată în cadrul întâlnirii președinților secțiilor civile ale curților de apel, 13-14 octombrie 2016, Curtea de Apel Cluj, pp. 44-45, minuta disponibilă la adresa: https://inm-lex.ro/fisiere/d_2442/Minuta%20intalnire%20sectii%20civile%20Cluj%20Napoca%20octombrie%202016.pdf).

În anumite cazuri, termenul este imperativ pentru o parte și prohibitiv pentru cealaltă. Spre exemplu, termenul de apel, de 30 de zile de la comunicarea hotărârii primei instanțe, prevăzut de art. 468 alin. (1) C. proc. civ., este imperativ pentru partea care a căzut în pretenții, aceasta trebuind să formuleze cererea de apel în interiorul acestui termen, și prohibitiv pentru partea care a avut câștig de cauză, care trebuie să aștepte trecerea acestui termen pentru a solicita executarea hotărârii, deoarece, potrivit art. 468 alin. (5) C. proc. civ., termenul de apel suspendă executarea hotărârii de primă instanță, ca regulă generală.

În situațiile arătate mai sus, nerespectarea termenelor atrage sancțiuni procedurale, ceea ce face ca aceste termene să aibă caracter absolut. Există însă și situații în care nerespectarea unor termene nu atrage consecințe cu privire la validitatea actelor de procedură.

Prin urmare, avem în vedere o nouă clasificare a termenelor, în absolute și relative (de recomandare).

Termenele absolute sunt termenele stabilite de lege sau de judecător a căror nerespectare atrage sancțiunea nevalabilității actului de procedură îndeplinit în afara termenului (în cazul celor peremptorii) sau în interiorul lui (în cazul celor dilatorii) ori o altă sancțiune prevăzută de lege [spre exemplu, neluarea în seamă a înscrisurilor după închiderea dezbaterilor – art. 394 alin. (3) C. proc. civ.].

În cazul **termenelor relative sau de recomandare**, deși legea impune respectarea lor pentru efectuarea actelor de procedură, totuși, nerespectarea lor nu atrage sancțiuni cu privire la validitatea actelor. Spre exemplu, potrivit art. 201 alin. (4) C. proc. civ., în termen de 3 zile de la data depunerii întâmpinării, judecătorul fixează prin rezoluție primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției, dispunând citarea părților; conform art. 232 alin. (2) C. proc. civ., încheierile de ședință se redactează de grefier în cel mult 3 zile de la data ședinței de judecată; conform art. 336 alin. (1) C. proc. civ., constatările și concluziile motivate ale expertului sau ale laboratorului ori ale institutului specializat căruia i s-a cerut efectuarea expertizei vor fi consemnate într-un raport scris, care va fi depus cu cel puțin 10 zile înainte de termenul fixat pentru judecată^[1]; potrivit art. 426 alin. (5) C. proc. civ., hotărârea se redactează și semnează în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării, urmând ca, în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de

^[1] Chiar dacă termenul de 10 zile prevăzut de art. 336 alin. (1) C. proc. civ. este unul de recomandare, nerespectarea acestuia (depunerea raportului cu mai puțin de 10 zile înaintea termenului de judecată) atrage consecința amânării judecății, pentru ca partea să poată lua cunoștință de conținutul raportului. Instanța va dispune, în mod obligatoriu, din oficiu, amânarea, inclusiv în cazul în care una dintre părți lipsește la termenul respectiv, chiar dacă partea este legal citată și are termen în cunoștință, pentru ca aceasta să aibă posibilitatea ca, până la termenul acordat, să ia cunoștință de conținutul raportului de expertiză și să poată formula obiecțiuni. Aceasta constituie o garanție fundamentală a dreptului la apărare, nerespectarea ei de către instanță atrăgând sancțiunea nulității hotărârii.

cel mult două ori; potrivit art. 666 alin. (2) C. proc. civ., cererea de încuviințare a executării silite se soluționează în termen de maximum 7 zile de la înregistrarea acesteia la instanță, prin încheiere dată în camera de consiliu, fără citarea părților; pronunțarea se poate amâna cu cel mult 48 de ore, iar motivarea încheierii se face în cel mult 7 zile de la pronunțare; potrivit art. 999 alin. (4) C. proc. civ., în procedura ordonanței președințiale, pronunțarea se poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea ordonanței se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare; potrivit art. 1023 alin. (1) C. proc. civ., în cazul în care debitorul nu contestă creanța prin întâmpinare, ordonanța de plată va fi emisă în termen de cel mult 45 de zile de la introducerea cererii (neintrând în calculul acestui termen perioada necesară pentru comunicarea actelor de procedură și întârzierea cauzată de creditor, inclusiv ca urmare a modificării sau completării cererii). Nerespectarea acestor termene poate atrage consecința formulării, de către partea interesată, a unei contestații privind tergiversarea procesului, în condițiile art. 522 C. proc. civ. De asemenea, nerespectarea acestor termene poate atrage consecința sancționării disciplinare a judecătorului ori a grefierului ori aplicarea unei amenzi judiciare [spre exemplu, nedepunerea de către expert a raportului de expertiză în termenul prevăzut de art. 336 alin. (1) C. proc. civ. poate atrage sancționarea expertului cu amendă, în temeiul art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. d) C. proc. civ.].

În funcție de modalitatea de stabilire și întinderea lor, trebuie să distingem între termenele fixe și cele variabile.

Termenele fixe sunt stabilite pe ore, zile, săptămâni, luni sau ani. În majoritatea cazurilor, termenele procedurale în materie procesual civilă sunt stabilite pe zile. Există și termene stabilite pe ore [spre exemplu, termenul de predare a bunului mobil, de 24 de ore de la comunicarea încheierii de încuviințare a executării silite – art. 893 C. proc. civ.; termenul de amânare a pronunțării de 24 de ore de la închiderea dezbaterilor și de motivare a hotărârii, de 48 de ore de la pronunțare, în procedura ordonanței președințiale sau a sechestrului asigurător ori judiciar – art. 999 alin. (4), art. 954 alin. (4), art. 975 alin. (4) C. proc. civ.], pe luni [termenul de perimare de 6 luni – art. 416 alin. (1) C. proc. civ.; termenul de revizuire de o lună – art. 511 alin. (1) C. proc. civ.] sau pe ani (termenul de perimare a instanței de 10 ani – art. 423 C. proc. civ.).

Termenele variabile presupun efectuarea unor acte de procedură până la un anumit moment în cursul procesului. Spre exemplu, cererea de intervenție voluntară principală trebuie formulată înainte de închiderea dezbaterilor în fond, în fața primei instanțe, iar în apel numai cu acordul expres al părților [art. 62 alin. (2)-(3) C. proc. civ.]; cererea de chemare în judecată a altei persoane și cea de chemare în garanție trebuie formulate de reclamant, respectiv de intervenientul principal până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe [art. 68 alin. (2), respectiv art. 73 alin. (2) C. proc. civ.]; în cazul în care întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul poate formula o cerere de

chemare în judecată a altei persoane, o cerere de chemare în garanție sau o cerere de arătare a titularului dreptului cel mai târziu la primul termen de judecată [art. 68 alin. (3), art. 73 alin. (3), art. 76 C. proc. civ.]; excepția necompetenței materiale și cea a necompetenței teritoriale absolute (de ordine publică) trebuie invocate atât de părți, cât și de instanță, cel mai târziu la primul termen la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (2) C. proc. civ.]; în cazul în care întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul poate invoca necompetența teritorială relativă (de ordine privată), cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii; excepția conexității poate fi invocată de părți sau din oficiu cel mai târziu la primul termen de judecată înaintea instanței ulterior sesizate [art. 139 alin. (2) teza întâi C. proc. civ.]; modificarea sau completarea cererii de chemare în judecată poate fi făcută de către reclamant cel mai târziu la primul termen la care acesta este legal citat în fața primei instanțe [art. 204 alin. (1) teza I C. proc. civ.]; recursul împotriva încheierii de suspendare și a încheierii prin care a fost respinsă cererea de reluare a judecării procesului poate fi formulat cât timp durează suspendarea cursului judecării [art. 414 alin. (2) C. proc. civ.].

În funcție de modalitatea de curgere a termenelor, trebuie să distingem între **termene succesive (ascendente)**, care curg spre viitor, și **termene regresive (descendente)**, care curg spre trecut.

În majoritatea cazurilor, legea stabilește termene ascendente care curg, ca regulă, de la data comunicării actelor de procedură [art. 184 alin. (1) C. proc. civ.]. Spre exemplu: termenul de depunere a întâmpinării, termenele de formulare a căilor de atac, termenul de formulare a cererii de completare a hotărârii etc.

În anumite situații, sunt stabilite termene regresive, prin raportare la un termen de judecată ori la un alt moment sau dată la care urmează a fi efectuat un act de procedură. Sunt astfel de termene: termenul de înmânare a citației – cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată (art. 159 C. proc. civ.); termenul de depunere a întâmpinării la cererea prin care reclamantul și-a modificat sau completat cererea de chemare în judecată – cel puțin 10 zile înaintea termenului fixat [art. 204 alin. (1) teza a doua C. proc. civ.]; termenul de depunere a concluziilor scrise, în cazul în care instanța a acordat un termen în vederea dezbaterilor asupra fondului – cu cel puțin 5 zile înainte de termenul acordat [art. 244 alin. (2) C. proc. civ.]; termenul de depunere a înscrisurilor, în cazul în care proba este încuviințată în temeiul art. 254 alin. (2) C. proc. civ. – cu cel puțin 5 zile înainte de termenul fixat pentru judecată [art. 254 alin. (4) lit. b) C. proc. civ.]; termenul de depunere a raportului de expertiză – cu cel puțin 10 zile înainte de termenul fixat pentru judecată [art. 336 alin. (1) C. proc. civ.]; termenul de depunere a întâmpinării în procedura specială a ordonanței de plată – 3 zile înaintea termenului de judecată [art. 1019 alin. (3) C. proc. civ.].

Noțiunii de termen îi poate fi dat și un alt înțeles, de **termen de judecată** sau de **dată la care urmează a fi îndeplinit un anumit act de procedură**. Astfel, potrivit art. 180 alin. (2) C. proc. civ., în cazurile prevăzute de lege, termenul este reprezentat de data la care se îndeplinește un anumit act de procedură. Spre exemplu, potrivit art. 131 alin. (1)-(2) C. proc. civ., verificarea competenței trebuie făcută, din oficiu, la primul termen la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, în mod excepțional putând fi acordat un termen în acest scop, în cazul în care pentru stabilirea competenței sunt necesare lămuriri ori probe suplimentare; potrivit art. 260 alin. (2) C. proc. civ., probele se vor administra, când este posibil, chiar în ședința în care au fost încuviințate, iar pentru administrarea celorlalte probe se va fixa termen, luându-se totodată măsurile ce se impun pentru prezentarea martorilor, efectuarea expertizelor, aducerea înscrisurilor și a oricăror alte mijloace de probă; potrivit art. 244 alin. (1) C. proc. civ., când judecătorul se socotește lămurit, declară cercetarea procesului încheiată și poate fixa un alt termen pentru dezbaterile fondului, din oficiu sau la cererea părților interesate; în acest caz, instanța poate pune în vedere părților să depună la dosar concluzii scrise cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru dezbaterile asupra fondului, fără ca prin aceasta să se aducă atingere dreptului părților de a formula concluzii orale la termenul stabilit; potrivit art. 301 alin. (1) teza a doua C. proc. civ., contestarea scrierii sau semnăturii poate fi făcută la primul termen după depunerea înscrisului, sub sancțiunea decăderii; potrivit art. 396 alin. (1) C. proc. civ., în cazuri justificate, dacă instanța nu ia hotărârea de îndată, pronunțarea acesteia poate fi amânată pentru un termen care nu poate depăși 15 zile.

Așa cum am arătat și mai sus, în cazurile în care legea nu stabilește ea însăși termenul de efectuare a actului de procedură, iar acesta este fixat de judecător, se va avea în vedere la stabilirea lui urgența cauzei [art. 180 alin. (3) C. proc. civ.]. Spre exemplu, în situația reglementată de art. 331 alin. (2) C. proc. civ., instanța fixează, ținând cont de poziția expertului și a părților, termenul de depunere a raportului de expertiză și condițiile de plată a costurilor necesare efectuării expertizei.

În anumite situații, data efectuării actului de procedură este stabilită de un alt participant la proces; spre exemplu, în cazul administrării probei cu expertiză, dacă este necesară o lucrare la fața locului sau sunt necesare explicații ale părților, data întâlnirii cu părțile va fi stabilită de expert, acesta având obligația de a cita părțile, prin scrisoare recomandată cu conținut declarat și confirmare de primire, cu indicarea zilei, orei și locului unde se va face lucrarea, citație care, sub sancțiunea nulității expertizei, trebuie comunicată părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de efectuare a lucrării – art. 336 alin. (1) C. proc. civ.

În fine, noțiunii de termen îi mai poate fi dat, în procedura civilă, și un alt înțeles, acela de **termen de grație** sau termen de executare a unei hotărâri. Astfel, potrivit art. 397 alin. (3) C. proc. civ., în cazurile în care instanța poate da

termen pentru executarea hotărârii, ea va face aceasta prin chiar hotărârea care dezleagă pricina, arătând și motivele pentru care a acordat termenul. Debitorul nu va putea cere termen de plată, dacă i s-a acordat un termen rezonabil de plată de către creditor ori a avut posibilitatea să execute într-un termen rezonabil, calculat de la data comunicării cererii de chemare în judecată, în conformitate cu prevederile art. 1522 C. civ.^[1] și nici dacă la data pronunțării hotărârii ar fi incident vreunul dintre motivele care ar atrage decăderea debitorului din beneficiul termenului, potrivit art. 675 alin. (1) C. proc. civ.^[2]

Secțiunea a 2-a. Calculul termenelor

În funcție de natura termenului, a sensului temporal în care acesta se calculează și a unității de timp pe care este stabilit, legea prevede momentul de la care începe să curgă termenul și modul de calcul. Prin aplicarea regulilor referitoare la cele două chestiuni, se determină momentul împlinirii termenului și, în funcție de natura acestuia, se stabilește sancțiunea aplicabilă.

§1. Momentul de la care începe să curgă termenul

În ceea ce privește **momentul de la care începe să curgă termenul**, trebuie să avem în vedere mai multe modalități în care legea stabilește acest moment, în funcție de caracterul ascendent (succesiv) sau descendent (regresiv) al termenului.

În cazul **termenelor imperative (peremptorii) ascendente (succesive)**, regula este aceea că termenul curge de la momentul comunicării actului de procedură [art. 184 alin. (1) C. proc. civ.]. Spre exemplu, termenul de 15 zile de formulare a cererii de reexaminare curge de la data comunicării încheierii prin care a fost anulată cererea de chemare în judecată în procedura de verificare și regularizare a acesteia [art. 200 alin. (6) C. proc. civ.], termenul de 25 de zile de depunere a întâmpinării curge de la comunicarea către pârât a cererii de chemare în judecată [art. 201 alin. (1) C. proc. civ.], termenul de apel curge, potrivit dreptului comun,

^[1] Potrivit art. 1522 alin. (5) C. civ., cererea de chemare în judecată formulată de creditor, fără ca anterior debitorul să fi fost pus în întârziere, conferă debitorului dreptul de a executa obligația într-un termen rezonabil, calculat de la data când cererea i-a fost comunicată. Dacă obligația este executată în acest termen, cheltuielile de judecată rămân în sarcina creditorului.

^[2] Aceste situații sunt următoarele: 1. debitorul se sustrage de la îndeplinirea obligațiilor care îi revin potrivit legii în scopul realizării executării silite; 2. debitorul risipește averea sa; 3. debitorul este în stare de insolvabilitate îndeobște cunoscută sau, dacă prin fapta sa, săvârșită cu intenție sau dintr-o culpă gravă, a micșorat garanțiile date creditorului său ori nu le-a dat pe cele promise sau, după caz, încuviințate; 4. alți creditori fac executări asupra averii lui. Pentru stabilirea stării de insolvabilitate a debitorului trebuie avute în vedere dispozițiile art. 1417 alin. (2) C. civ.

de la comunicarea hotărârii primei instanțe [art. 468 alin. (1) C. proc. civ.], termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii instanței de apel ori a primei instanțe, după caz [art. 485 alin. (1) C. proc. civ.].

Pentru a stabili data comunicării trebuie să avem în vedere dispozițiile art. 165 C. proc. civ., respectiv momentul comunicării diferă în funcție de modalitatea în care aceasta a fost realizată. Dacă s-a realizat o comunicare prin agent procedural, actul se socotește comunicat la data semnării dovezii de înmânare ori, după caz, a încheierii procesului-verbal prevăzut la art. 164 C. proc. civ., indiferent dacă partea a primit efectiv sau nu actul de procedură [spre exemplu, în situațiile prevăzute de art. 163 alin. (3) sau alin. (8) C. proc. civ., actul se consideră comunicat la momentul împlinirii termenului de 7 zile ori, după caz, de 3 zile, prevăzut de art. 163 alin. (3) lit. f), dacă acest termen s-a împlinit fără ca partea sau un reprezentant al ei să se prezinte la instanță, ori, după caz, la primărie]; dacă se realizează o comunicare prin poștă sau curier rapid, actul se consideră comunicat la data semnării de către parte a confirmării de primire ori la data consemnării, în condițiile art. 163 C. proc. civ., de către funcționarul poștal ori de către curier, a refuzului părții de a primi corespondența; în cazul comunicării actului prin poștă electronică, se va lua în considerare momentul la care este primit mesaj de la sistem că actul a ajuns la destinatar, potrivit datelor furnizate de acesta [art. 154 alin. (6¹), art. 154¹ alin. (2) C. proc. civ.].

Legea stabilește o serie de **situații de echipolență**, adică situații echivalente comunicării, de la care începe să curgă termenul imperativ (peremptoriu) ascendent. Situațiile de echipolență care fac să curgă un termen procedural sunt expres prevăzute de lege și trebuie privite ca având caracter excepțional, prin urmare nu pot fi aplicate prin analogie și altor situații asemănătoare^[1]. Cu toate acestea, ele nu constituie excepții de la regula curgerii termenului procedural de la momentul comunicării actelor de procedură, ci sunt acele cazuri în care legea prezumă că părții i-a fost comunicat actul de procedură și acționează, la fel ca și comunicarea, ca declanșator al termenului imperativ (peremptoriu) ascendent.

Astfel, potrivit art. 184 alin. (2) teza I C. proc. civ., se consideră că actul a fost comunicat părții și în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe act. Spre exemplu, potrivit art. 169 C. proc. civ., după sesizarea instanței, dacă părțile au avocat sau consilier juridic, cererile, întâmpinările ori alte acte se pot comunica direct între aceștia, cel care primește actul atestând primirea pe însuși exemplarul care urmează să fie depus la instanță; potrivit art. 170 C. proc. civ., partea prezentă în instanță, personal sau prin mandatar, este obligată să primească actele de procedură și orice înscris folosit în proces, care i se comunică în ședință, în cazul refuzului, actele considerându-se comunicate prin depunerea lor la dosar, de unde partea le poate primi la cerere, sub semnătură, chiar și între termene.

^[1] M. TĂBĂRCĂ, *op. cit.*, Vol. I, p. 798.

O altă situație de echipolență este și în cazul în care ea a cerut comunicarea actului unei alte părți [art. 184 alin. (2) teza a II-a C. proc. civ.]. Astfel, dacă partea, deși nu i s-a comunicat actul de procedură, solicită realizarea comunicării acestuia către altă parte, se consideră că are cunoștința de conținutul actului respectiv. Desigur, situația de echipolență nu va fi incidentă în cazul în care partea solicită comunicarea actului către sine; în acest caz, termenul va curge fie de la momentul comunicării, potrivit art. 165 C. proc. civ., fie de la momentul primirii sub semnătură a copiei actului, conform art. 184 alin. (2) teza I C. proc. civ.

Anumite situații de echipolență sunt specifice declanșării termenului de exercitare a apelului sau recursului. Astfel, potrivit art. 468 alin. (2) C. proc. civ., termenul de apel curge și de la comunicarea hotărârii primei instanțe odată cu încheierea de încuviințare a executării silite (în cazul în care hotărârea apelată este executorie); de asemenea, hotărârea se socotește a fi comunicată la momentul formulării apelului, în cazul în care partea face apel înainte de termen [art. 468 alin. (3) C. proc. civ.], prezumându-se că, în această situație, are cunoștința de conținutul acesteia. Aceste dispoziții se aplică, în mod corespunzător, și în cazul recursului, potrivit art. 485 alin. (1) C. proc. civ.

În anumite cazuri, termenul de exercitare a căii de atac curge de la comunicarea hotărârii, însă aceasta nu se realizează de către instanța judecătorească, ci de un alt participant la proces. Spre exemplu, încheierea prin care se soluționează cererea de sechestrul asigurător se comunică creditorului de îndată de către instanță, iar debitorului de către executorul judecătoresc, odată cu luarea măsurii și este supusă numai apelului, în termen de 5 zile de la comunicare [art. 954 alin. (3) C. proc. civ.].

Prin excepție de la regula prevăzută de art. 184 alin. (1) C. proc. civ., legea stabilește, în anumite cazuri, că termenele de procedură încep să curgă de la un alt moment decât cel al comunicării. Așa sunt situațiile în care legea stabilește că, în anumite cazuri, termenele privind exercitarea căilor de atac sau pentru formularea altor cereri curg de la pronunțare [spre exemplu, potrivit art. 421 alin. (2) C. proc. civ., termenul în care poate fi atacată cu recurs hotărârea de perimare este de 5 zile și curge de la pronunțare; potrivit art. 444 alin. (1) C. proc. civ., termenul de formulare a cererii de completare a hotărârii, în cazul în care vizează o hotărâre dată într-o cale extraordinară de atac sau soluția dată în fond după casarea cu reținere este de 15 zile de la pronunțare; potrivit art. 975 alin. (4) C. proc. civ., încheierea prin care se soluționează cererea de sechestrul judiciar este supusă, după caz, apelului sau recursului, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la pronunțare].

Există și situații în care termenul curge fie de la comunicare, fie de la pronunțare în funcție de criterii precum citarea părților ori prezența acestora la termenul la care au avut loc dezbaterile. Spre exemplu, încheierea de respingere a cererii de asigurare a probelor poate fi atacată separat numai cu apel în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților și de la comunicare,